

En fot på jorden, en i himmelen

Det tok 10 sekunder å få livet snudd på hodet. Etter 5 år, 13 operasjoner, 101 sykehusdøgn og 210 dager med rehabilitering sto Benedicte Finnema (60) endelig støtt igjen. Nå hjelper hun også andre.

TEKST: Tom Erik Andersen // FOTO: Aleksander Ottersen Mile / private bilder

Som frivillig leder av Golf Grønn Glede-gruppa på Nordhaug GK er Benedicte Finnema på golfbanen hver uke – med ett bein og en protese hun er stolt av.

En lykkelig uvitende Benedicte på toppen av bakkene i Hemsedal to dager før ulykken som skulle endre livet hennes.

De som klarer seg best, er de som har lært å leve med det, ikke i det, sier Benedicte Finnema (60) der hun står på ett bein ved kjøkkenbenken i leiligheten ute på Fornebu.

Som leder av Golf Grønn Glede-gruppa på Nordhaug GK er hun blitt en frivillig ressurs som ikke bare hjelper seg selv ut på golfbanen, men også mange andre som har fått en ekstra utfordring i livet.

Kaffen er nytraktet, bollene nystekte. På det myke teppet ved stuebordet ligger hunden Ollie, han er aldri langt unna. For etter det som skjedde, tør Ollie aldri igjen å være helt sikker på at Benedicte kommer tilbake hvis hun først blir borte.

– Jeg var 53 år og på toppen av livet da alt gikk galt. Det tok bare ti sekunder å få livet snudd på hodet og fem år på å bli hel igjen.

Femårskrigen kaller hun det. Og jeg skal snart fortelle mer om hva krigen krevde, hva hun har lært, og hvordan hun har kommet seg på fote igjen.

Men først skal vi ut på ski.

HEMSEDAL, 14. FEBRUAR 2016: Det er den kalde, fine tida. Klokken har såvidt passert

elleve når den lave vintersola skjærer gjennom skylaget og lyser opp Benedicte og Kirsten på toppen av Tinden. Kirsten tar bilde og legger ut på Snapchat. De to venninnene smiler.

– Jag drar tilbake til hytta, sier Benedicte.

– Tar lunsj der og en kaffe før vi drar.

Sammen har de vært i bakken i flere dager, «ligget på skjæret», sklidd nedover fjellsidene på godt føre og underlag. I natt kom endelig nysnøen, men de vil hjem tidlig for å slippe unna den verste køen.

Hun glir fint inn i den lille løypa som de alltid har brukt for å komme ned til hytta. Hun har kjørt her hundrevis av ganger, kjenner busk og kratt og styrer unna steiner og røtter som stikker opp i landskapet. Sporet er klart og tydelig. Skiene glir mykt gjennom nysnøen.

– Nede ved hytta ser jeg at kjæresten min og Ollie har kommet ut for å møte meg. Jeg har full kontroll, kjører på autopilot. Men i det jeg svinger forbi treet som jeg alltid har brukt som den siste porten, går alt galt.

Under nysnøen ligger en flat stein som griper tak i den ene skia som vrir til sida under den største rota.

– Og der stopper alt. Også livet jeg kjente. ▶

– Jeg var 53 år og på toppen av livet da alt gikk galt. Det tok bare ti sekunder å få livet snudd på hodet, og fem år på å bli hel igjen, forteller Benedicte Finnema til Norsk Golf.

SKRIKET I BAKKEN. Fortsatt kan Benedicte hente fram den indre filmen selv om hun i over seks år har prøvd å glemme den. Skia løser seg ut, men beinet sitter bom fast. Hun hører knekket og sitt eget skrik og kjenner en intens og varm smerte bre seg i beinet.

– Jeg fikk et voldsomt støt og en ekkel metallsmak i munnen. Jeg bare visste at nå er det slutt, nå er jeg ødelagt. Det var så vondt, helt grusomt.

Hun ligger i snøen, roper på hjelp, tar seg til rygg og nakke. Hjelmen er hel, kroppen det samme. Men det venstre beinet er vridd i alle retninger.

– Hjelp! Jeg trenger hjelp!

Kjæresten, Kirsten og Ollie får til slutt kavet seg gjennom snømassene og fram til Benedicte og den vriddede foten.

Kl 11:08 ringer telefonen på AMK-sentralen.

OMSTILLINGEN. – Jeg elsket å stå på ski, både alpint og lange langrennsturer. Elsket det aktive livet, sier Benedicte.

Den selverklærte kaffefreaken har endelig godkjent sitt eget brygg. To av de hjemmelagde bollene er i gode hender. Under bordet ligger Ollie.

– Han vet at han ikke får noe, smiler hun.

Jeg har spurt om livet som var, om Benedicte før ulykken. Og hun har fortalt om oppveksten på Frogner, «vestkantrotta» som ble «businessdame» og solgte eiendommer i Selmer Furuholmen, idrettsutstyr i Adidas og kosmetikk over hele landet. Om 200 reisedøgn i året, datteren Cathrine, tida som kommersiell direktør i Oslo Handelskammer, om det feilslåtte engasjementet i Vadsø.

– Jeg kjørte meg i senk, gikk rett i veggen. Jeg trengte noe nytt, et sunnere liv, omskolerte

meg til medisinsk sekretær og begynte å trene.

Rett før ulykken i Hemsedal som skulle endre livet hennes, var hun en racer i motbakkeløp, alltid i front på veien mot toppen.

I dag står det en rullestol og tre proteser på badet. Rullestolen bruker hun gjerne hver kveld når kroppen er sliten og smertene for store. Protesene er blitt hennes tjenere, og den ræste bærer bildet av en golfbane.

– Vet du hva den koster? spør hun.

– En halv million! Vi er så heldige som bor i Norge. Her får vi all hjelpen vi trenger, og det er slett ikke tilfelle i alle land. Av erfaring vet jeg hvor vanskelig det er å miste et bein. Det er lett å grave seg ned i et mørkt og dypt hull, og jeg har selv vært i det hullet i fem år. Da er det godt å få hjelp, for det koster å ta imot.

Hemsedal, Ringerike, Diakonhjemmet og endelig Ullevål sykehus. Totalt tilbrakte hun 101 dager på sykehuset før hun ble overført til rehabilitering på Lillehammer.

Kirurgene forsøkte å redde Benedicte's venstrebein med alt de hadde av metall og kunnskap. Men til slutt døde det selv.

God frokost!

Flere bein å stå på.

Hunden Ollie var av de første som kavet seg gjennom snøen til Benedicte etter ulykken, og har vært hennes faste følgesvenn gjennom hele «femårskrigen».

FEMÅRSKRIGEN. De fem årene er samlet mellom to permer. Bokas cover er vakkert illustrert av datteren, men innholdet er en skrekkfilm av mor, en usminket fortelling om livets harde realiteter.

For allerede på sykehuset begynner Benedicte å skrive. Tar bilder av beinet, deler tankene sine på Facebook. I starten er det terapi og tidsfordriv, i ettertid skal det også bli viktig.

«Hemsedal helsesenter er ingen spøk,» skriver hun. «Her har de mottatt mange skadde skikjørere i ulike former, og Dr. Brudd er på vakt. Han har lappet sammen tusenvis av pasienter gjennom 35 år. Han rister på hodet, tar røntgen og sier det ser stygt ut. Det er minst to brudd, og jeg må opereres i natt. De er alltid på vakt for kompartmentssyndrom, en tilstand som oppstår når trykket etter et brudd er så voldsomt at det kan være fare for at området sprekker. Det betyr at sener, muskler og nerver nær sagt blir ødelagt.»

Dr. Brudd på Hemsedal sender Benedicte

videre til Ringerike sykehus i ambulanse. Det er sikkert godt ment, men det riktige valget hadde vært et helikopter direkte til Ullevål.

For på veien stiger trykket i den ødelagte leggen. Det fortsetter å øke etter ankomst sykehuset, som viser seg å være fullt, så hun sendes av gårde i en ny ambulanse, denne gang til Diakonhjemmet i Oslo.

Når hun endelig rulles inn på sengepost 3 nord, har klokken passert 22:00. Det har gått 11 timer siden det fatale fallet i bakken, og trykket i leggen bare fortsetter å stige – fra 16/17 til 26/28, 36/38 til 56/58.

Turnuslegen ringer til bakvakten. Etter den korte samtalen kjøres pasienten rett ned på operasjonsstua, hvor hun forsvinner i narkose og våkner igjen med to stag i beinet etter traumekirurgi for multibrudd. Den morgenen får Benedicte Finnema beskjeden om kompartmentssyndrom, en ny flyttmelding og en ærlig innrømmelse: Det er Ullevål som har kompetanse på denne typen skader.

Det endte til slutt som alle fryktet.

– Beinet bare sprakk, forteller hun.
– Det ble større og større, og jeg satt og så på. Beinet bare revnet foran øynene mine.

DEN LANGE VEIEN. – Boka mi tar for seg de fem åra fra ulykken til jeg sto på beina. Jeg tok bilder hver dag, og det reddet meg. Jeg ble reddet økonomisk fordi jeg hadde dokumentert alt underveis og samtidig hadde en god helseforsikring. Det er viktig for andre å forstå, livet kan snu på få sekunder.

Hun rufser Ollie lett i den grå pelsen. Hjelmen mitt, sier hun. Gullet mitt. Utenfor vinduene er de første båtene på vannet i Fornebukilen. På stiene løper tynne menn med like tynne hunder, tights og hjemmekontor.

– Det som var verst, var å be om så mye hjelp, sier Benedicte stille. – Det var en stor overgang.

For beinet ble dårligere, skjevere og svakere, til tross for hennes pågangsmot og treningsiver. Og da heller ikke en storstilt rekonstruksjon skapte varig bedring, gikk det bare én vei.

– Etter flere operasjoner spurte jeg legen: ☹

«Dere har vel ikke tenkt å amputere?» Han så alvorlig på meg og svarte: «Det kan bli aktuelt,» sa han. «Om ikke nå, så kan vi komme dit.»

– Da klikket jeg, helt hysterisk, fullstendig på tvers. De måtte skjerme meg, roe meg, gi meg krisepsykiatri.

VENDEPUNKTET. Februar 2018 skulle bli det store vendepunktet. Nøkkelen var å lære seg å ta imot hjelp, rette blikket framover.

– Traumepsykologen ba meg om nye mål.

«Ok, jeg har fem,» sa jeg. Jeg ville gå tur med Ollie igjen, spille golf, ut i kajakken, på fitnessstrening og støvsuge leiligheten for egen maskin. Det høres helt fjollete ut, men det var en hverdagsaktivitet som jeg ville klare.

Hun fikk råd om å ringe idrettsforbundet.

– Etter kort tid ringte det tilbake. Det var Gøril (Hansen) i golfforbundet som inviterte meg med på paragolf. Da gikk jeg nesten i bakken. Så jeg meldte meg inn i Nordhaug GK. Og samme året ble jeg faktisk norgesmester fordi jeg var den eneste jenta i klassen, ha-ha.

– *Hadde du spilt golf før?*

– Ja, jeg tok faktisk Veien til Golf-kurset i 2007. Men da måtte jeg ta det fordi jeg hadde en kjæreste som var helt golfgal. Men jeg hatet det selv, syntes det var en idiotidrett.

– *Hvordan var det å begynne igjen?*

– Helt topp. Da jeg startet i paragolfmiljøet, kjente jeg umiddelbart at her hører jeg hjemme, her vil jeg være, her vil jeg utvikle meg. Jeg blir aldri god, men kan bli bedre.

– Har det bare vært moro?

– Nei, det har det jo ikke, svarer hun ærlig.

– Etter en turnering på Drammen GK vurderte jeg å gi opp. Det var så vondt, og så tungt. Og da tenkte jeg: «Dette orker jeg ikke, dette gidder jeg ikke.»

Men miljøet på Nordhaug slipper ikke taket, og Gøril fortsetter å ringe. Men bare ei uke etter at Gøril og Benedicte har holdt foredrag for PGA-proer på Elverum, dør det venstre beinet. Det bare visner, det er ikke mer å gjøre.

– Det var til slutt en lettelse å amputere, å bli kvitt det beinet, sier hun i dag.

– Jeg hadde vært gjennom så mye og burde amputert lenge før. De har ringt meg fra Ullevål for å unnskyldte flere ganger. «Jeg skjønner,» sa jeg. «Dere måtte velge mellom pest og kolera.» Men kirurgen ville ikke høre. «Det var jeg som valgte feil,» sa hun. «Jeg er lei meg, og jeg skylder deg en unnskyldning.» Det synes jeg var bra gjort, det var ei tøff dame.

OVER TIL NORDHAUG. Det skal gå tre uker til jeg treffer Benedicte igjen. Vi har avtalt å møtes på Nordhaug GK, hvor hun skal spille

«Da jeg startet i paragolfmiljøet, kjente jeg umiddelbart at her hører jeg hjemme, her vil jeg være, her vil jeg utvikle meg. Jeg blir aldri god, men kan bli bedre.»

med Mark Miller fra Momentum, foreningen for amputerte, dysmelister og ortosebrukere. Mark er selv dobbeltamputert etter mange år med diabetes og påfølgende nedsatt blod sirkulasjon. Tok den ene foten i 2007, den andre i 2019.

Nå står han i shorts på første tee på Nordhaug. De to metallstengene stikker ut av bermudaen og rett ned i et par velbrukte golfsko. Han smiler under capsen.

– Golf er moro, nikker han.

– Og når du først har bearbeidet din egen historie, akseptert situasjonen og kommet deg videre, er det flott å jobbe som en likeperson, en støttespiller som kan dele erfaringer med andre som opplever det samme, og som nå har det vanskelig.

Han gløtter bort mot Benedicte. Hun står der på det høyeste punktet på Nordhaug, så stolt og vakker, med korte skjørt og den sorte, elegante protesen mot fotografen. Hun bader i Aleksanders blitzregn.

– Jeg var cover girl i Det Nye i 1977!

Hun ler høyt av sin egen opplysning.

GGG-gruppa som hun leder, vokser for hver måned. Hun sier at jeg må huske å nevne Thomas på Toppgolf, som er så positiv. Aqeel, som hun har så mye moro med. Og Mark (Davies), proen hennes, en svært tålmodig mann.

– Vi tuller mye, det er galgenhumor og masse sosialt. Men jeg skal innrømme én ting: Det har vært tungt å lære å spille igjen, helt pyton, og jeg sliter ennå. Jeg bruker bare overkroppen. Det er fysisk umulig å svinge som jeg skal. Protesen går helt opp hit, sier hun og peker på den venstre hofta.

– Jeg har ingen følelse her og ingen hoftekam, den måtte de ta det meste av.

Mark Miller åpner med par, senker en bogey på toeren, driver greenen for eagle-putt på treeren. Benedicte og Celine klapper og ler og ruller bortover fairwayen i den grønne golfbilen som heter Viktor.

– Så bra du kom i dag, Celine!

– Da ble vi tre personer med til sammen tre og et halvt bein. Det er ikke dårlig.

VEIEN TILBAKE. – For å leve videre etter en amputasjon må du begrave det livet du hadde.

Det var det første Benedicte sa til meg da vi møttes i leiligheten på Fornebu for tre uker siden. Jeg nevner det ute på Nordhaug.

– Jamen, det er riktig, insisterer hun.

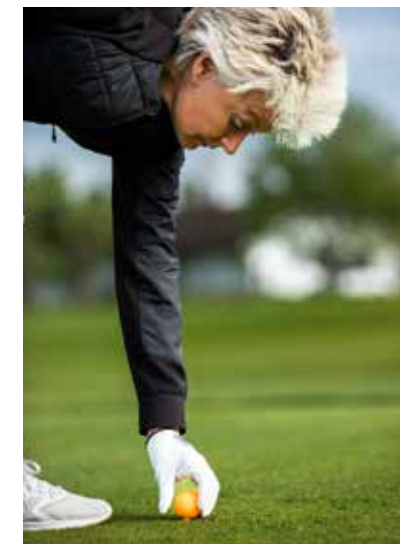
– Du må glemme alt du klarte før, og sette deg nye mål som du klarer å oppnå. Du må realitetsorientere, forstå hvilke rammer du har, men også at du har et stort handlingsrom ➤

– Jeg kan fortsatt bli sutrete når jeg stanger hodet i veggen, men da har jeg nok også kjørt litt feil selv, sier Benedicte, her i full fart på fairwayene med Celine som dobbeltamputerte i voksen alder etter å ha blitt født med ryggmargsbrokk.

Både Mark (t.v.) og Benedicte har stor glede av golfen. Begge har lært seg å akseptere det nye livet sitt og maksimerer sitt eget handlingsrom.

– Den koster 500 000! Det er klart jeg vil vise den fram, sier Benedicte.

innenfor de rammene. Da kommer også pågangsmotet. Og når det gjelder akseptansen, så har du bare ett valg. Du må lære å leve med det. Og så må du ha vilje. Det er den største muskelen vi har.

Det er coachen som snakker nå. Coachen, som tok det kurset for mange år siden, og som nå også coacher seg selv fordi hun må.

– Hvis du bare går inn for å prøve, kan du glemme det. Du er nødt til å mobilisere all kraft du har. Og når det står mellom liv og død, velger de fleste av oss livet. Og i mitt liv er det fullstendig uaktuelt å ikke gjøre noe. Jeg vil gjøre det jeg kan. Det koster krefter, ikke penger. Og på veien måtte jeg riste av

meg stoltheten og ta imot den hjelpen som heter psykologer og ergoterapeuter.

– Hvorfor er det så vanskelig?

Benedicte myser opp mot den lyse himmelen, som om svaret ligger gjemt et sted bak skyene.

– Akseptansen har mye med stolthet og skam å gjøre, og når du er vant til å klare deg selv, gjør det fysisk vondt å ta imot hjelp. Men livet er blitt mye bedre etter at jeg lærte meg det. Og i dag har jeg jo alt fra hjemme-hjelp til psykiatere som jeg kan ringe når som helst.

Ei regntung sky glir sakte inn foran sola.
– Er det fortsatt vanskelig noen dager?

Hun ser ned, sparker lett i grusen.

– Det er det for alle, svarer hun.

– Når jeg ikke får på meg protesen, når stumpen er hoven og vond, kan jeg fortsatt bli lei meg. Nedturene er kanskje størst når jeg vil gjøre noe som jeg ikke får til. Jeg kan være sutrete når jeg stanger hodet i veggen, men da har jeg nok også kjørt litt feil selv.

Hun løfter blikket.

– Jeg er ikke uskyldig når ting ikke går.

TILBAKE PÅ BANEN. Benedicte Finnema skal konkurrere igjen i år. Når du leser dette, har hun allerede deltatt i Norgescupen på Valdres. I august er det NM også for døve

og funksjonshemmede i Fredrikstad.

– Det er et sårt tema, innrømmer hun.

– Jeg føler på forventninger om at jeg skal være god i golf, og jeg har en større vilje enn kapasitet. Jeg har lært å begrense meg, men har et altfor stort konkurranseinstinkt, og det hemmer meg. For når jeg er under press, klarer jeg ikke å utføre det Mark Davies har lært meg. Da gjør jeg alle feilene som jeg ikke skal gjøre, og hodet fylles med negative tanker. Det er ganske sårt.

– Det er det for alle, sier jeg.

Så ler vi litt sammen mens miksen av funksjonsfriske og funksjonshemmede golfere gjør seg ferdig for kvelden på en 100 prosent

tilrettelagt golfbane.

– Jeg liker meg her på Nordhaug, sier hun.

– Er det noe du ikke liker? spør jeg.

Svaret kommer med en gang.

– Arrogante menn. Jeg har ikke møtt så mange arrogante kvinner i golfen, men det er ganske mange menn. Og spesielt de som kommenterer slagene mine på rangen. «Jeg ser at du er i starten av sesongen», og kanskje enda verre: «Å ja, du har vondt i beinet.» Hun rister på hodet i avsky.

– Jeg må virkelig trekke pusten noen ganger. «Nei, jeg har ikke noe bein,» sier jeg da. Jeg liker ikke å ta igjen, men gjør det når det trengs. Og jeg liker ikke å spille med ☹

«Målet nå er å inspirere og bruke erfaringene mine til å hjelpe andre slik at de ikke faller ned i dypet.»

funksjonsfriske, jeg føler meg bare så evig annerledes.

– Men du velger likevel skjørtet?

– Ja, mest fordi det er praktisk, jeg kan nappe av meg beinet hvis det gjør vondt. Men jeg gjør det også fordi jeg elsker å vise fram protesen. Den koster 500 000 og har en motor som må lades. Den er så tøff, du får ikke tak i noe råere enn dette! Så de kan bare fortsette å glo mens jeg venter på at noen skal si det.

– Hva da?

– «Må du gå sånn?». Men da har jeg replikken klar, jeg sier det samme tilbake. «Må du gå sånn?»

STÅR STØTT. Benedicte Finnema mistet ett bein, men motet og håpet, det skarpe hodet og den kvikke replikken mistet hun aldri. På veien opp mot parkeringsplassen spør jeg om hun fortsatt tenker mye på de 13 operasjonene, 101 dagene på sykehus, 210 dagene med rehabilitering, hele fem-årskrigen, steinen og rota, de 10 sekundene som forvandlet livet, på fallet og knekket.

– Jeg står støtt i livet nå, sier hun endelig.

– Jeg har lært meg å gå videre, det var en ulykke. Og målet nå er å inspirere og bruke erfaringene mine til å hjelpe andre slik at de ikke faller ned i dypet. Men noen ganger, når det knitrer og smeller i bålet eller i peisen...

Hun stopper opp, rister i kroppen.

– Det er den samme lyden?

– Mm. Da grøsser jeg.

